

Avrupa Yeşil Mutabakatı Sonrası Türkiye–AB Ticaret Hacmindeki Eğilimler: 2019–2025 Dönemi Üzerine Betimsel Bir Analiz

Elif Bilge KELEŞ^{1*} Esra KIZILOĞLU²

¹ Selçuk Üniversitesi, S.B.E., Konya, Türkiye

² Selçuk Üniversitesi, İ.İ.B.F., U.T.F., Konya, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 17.04.2026
Kabul Tarihi: 28.05.2026
Yayın Tarihi: 30.06.2026

Anahtar Kelimeler:

Avrupa Yeşil Mutabakatı,
Sınırdaki Karbon Düzenleme
Mekanizması,
Dış Ticaret Hacmi.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Avrupa Yeşil Mutabakatı sonrasında Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki dış ticaret hacminde ortaya çıkan eğilimleri 2019–2025 dönemi kapsamında incelemektir. Çalışma, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'nın (SKDM) Türkiye–AB ticaret ilişkileri açısından oluşturduğu dönüşüm alanını değerlendirmesi bakımından önem taşımaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiş ve ikincil verilere dayalı betimsel trend analizi kullanılmıştır. Veri kaynağı olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan 2019–2025 dönemine ait dış ticaret istatistiklerinden yararlanılmıştır. Çalışmada Türkiye'nin toplam dış ticaret hacmi, toplam ihracatı, toplam ithalatı, AB'ye ihracatı, AB'den ithalatı ve AB'nin toplam dış ticaret içindeki payı yıllar itibarıyla değerlendirilmiştir. Bulgular, 2019–2025 döneminde Türkiye'nin AB ile dış ticaret hacminin genel olarak artış eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ancak bu artışın doğrudan Avrupa Yeşil Mutabakatı veya SKDM'nin etkisi olarak yorumlanması mümkün değildir. Bu nedenle döviz kuru hareketleri, küresel talep koşulları, enerji fiyatları, pandemi sonrası tedarik zinciri gelişmeleri ve pazar çeşitlenmesi gibi faktörlerin de dış ticaret hacmindeki değişimler değerlendirilirken dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca SKDM'nin özellikle karbon yoğun sektörlerde faaliyet gösteren ihracatçıları açısından raporlama, uyum ve maliyet baskısı oluşturabileceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle çalışma, Yeşil Mutabakat sonrası dönemde Türkiye–AB ticaret hacmindeki genel eğilimleri ortaya koymakta; ancak SKDM'nin sektör bazlı etkilerini ölçme iddiası taşımamaktadır.

Trends in Turkey–EU Trade Volume Following the European Green Deal: A Descriptive Analysis of the 2019–2025 Period

Article Info

Received: 17.04.2026
Accepted: 28.05.2026
Published: 30.06.2026

Keywords:

European Green Deal,
Carbon Border Adjustment
Mechanism,
Trade Volume.

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the trends in the volume of foreign trade between Turkey and the European Union (EU) following the European Green Deal, focusing on the 2019–2025 period. The study is significant in that it assesses the transformative impact of the European Green Deal and the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) on Turkey–EU trade relations. A quantitative research method was adopted in this study, and a descriptive trend analysis based on secondary data was employed. The data source consisted of foreign trade statistics for the 2019–2025 period published by the Turkish Statistical Institute (TÜİK). The study evaluated Turkey's total foreign trade volume, total exports, total imports, exports to the EU, imports from the EU, and the EU's share of Turkey's total foreign trade on an annual basis. The findings reveal that Turkey's foreign trade volume with the EU generally showed an upward trend during the 2019–2025 period. However, it is not possible to interpret this increase as a direct effect of the European Green Deal or the SKDM. Therefore, factors such as exchange rate fluctuations, global demand conditions, energy prices, post-pandemic supply chain developments, and market diversification must also be taken into account when evaluating changes in foreign trade volume. Furthermore, it is assessed that the SKDM may create reporting, compliance, and cost pressures, particularly for exporters operating in carbon-intensive sectors. Consequently, while this study identifies general trends in Turkey–EU trade volume in the post-Green Deal period, it does not claim to measure the sector-specific impacts of the SKDM.

Bu makaleye atıfta bulunmak için:

Keleş, E. B., & Kızıloğlu, E. (2026). Avrupa yeşil mutabakatı sonrası Türkiye–AB ticaret hacmindeki eğilimler: 2019–2025 dönemi üzerine betimsel bir analiz. *Fivezero*, 6(1), 17-26. <https://doi.org/10.54486/fivezero.2026.52>

*Sorumlu Yazar: Elif Bilge KELEŞ, elifbilgekeles@gmail.com

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

Avrupa Birliği'nin (AB) 2019 yılında ilan ettiği Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı, yalnızca çevre politikalarını değil, küresel ticaret düzenini, üretim süreçlerini ve uluslararası rekabet koşullarını da yeniden şekillendiren kapsamlı bir dönüşüm stratejisi olarak değerlendirilmektedir (Coşkun, 2025; Taştan, 2022). Karbon emisyonlarının azaltılması, sürdürülebilir üretim modellerinin yaygınlaştırılması ve döngüsel ekonomi anlayışının güçlendirilmesi gibi hedefler doğrultusunda geliştirilen bu politika çerçevesi, özellikle AB ile yoğun ticari ilişkilere sahip olan ülkeler açısından oldukça önemlidir (Acar & Aşıcı, 2022). Bu bağlamda, Türkiye'nin dış ticaretinde en büyük paya sahip ekonomik ortaklardan biri olan AB ile olan ticari ilişkileri, Yeşil Mutabakat sonrası dönemde yeni düzenlemeler ve yükümlülükler çerçevesinde yeniden değerlendirilmeye başlanmıştır.

Türkiye ile AB arasındaki ekonomik entegrasyonun temelini oluşturan Gümrük Birliği uygulaması, sanayi ürünleri ticaretinde taraflar arasında güçlü bir karşılıklı bağımlılık yaratmıştır. Ancak Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında geliştirilen Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM), sürdürülebilir üretim standartları ve karbon nötr hedefleri gibi uygulamalar, Türkiye'nin ihracat yapısı üzerinde doğrudan etkiler meydana getirme potansiyeline sahiptir (İmer-Ertunga & Seyhun, 2022). Özellikle demir-çelik, çimento, alüminyum, enerji ve kimya gibi karbon yoğun sektörlerde faaliyet gösteren Türk üreticiler açısından yeni maliyet unsurları ve rekabet baskıları ortaya çıkmaktadır (Koç & Kaynak, 2023). Bu durum, yalnızca çevresel uyum meselesi olarak değil; aynı zamanda dış ticaret hacmi, ihracat performansı ve uluslararası rekabet gücü açısından da stratejik bir önem taşımaktadır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı literatüründe konunun daha çok çevresel sürdürülebilirlik, karbon fiyatlandırması, SKDM ve yeşil dönüşüm politikaları üzerinden ele alındığı görülmektedir. Uluslararası ticaret açısından bakıldığında ise çevresel düzenlemeler yalnızca üretim maliyetlerini değil, ülkelerin ihracat yapısını, pazar erişimini ve rekabet koşullarını da etkileyebilmektedir. Bu noktada çevre ve ticaret ilişkisini açıklayan yaklaşımlar, çevresel standartların dış ticaret üzerinde hem maliyet hem de uyum baskısı yaratabileceğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan sürdürülebilir rekabet yaklaşımı, çevresel standartlara uyum sağlayabilen ülkelerin ve firmaların uzun vadede rekabet güçlerini koruyabileceğini ileri sürmektedir (Porter & van der Linde, 1995; Copeland & Taylor, 2004; Walczak, Huremović & Rungi, 2025). Bu çalışma da Türkiye-AB ticaret hacmindeki eğilimleri, çevresel düzenlemeler ve sürdürülebilir rekabet koşulları çerçevesinde betimsel olarak değerlendirmektedir.

Bununla birlikte, mevcut literatürde Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın Türkiye-AB ticaret hacmi üzerindeki etkilerini doğrudan inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Çoğu araştırma, düzenlemenin sektörel maliyet etkilerine veya çevresel boyutuna odaklanırken; ticaret hacmindeki değişimin bütüncül biçimde değerlendirilmesine yeterince yer verilmemektedir (Taştan, 2022; Coşkun, 2025). Ayrıca Yeşil Mutabakat sonrası dönemde Türkiye'nin ihracat yapısında meydana gelen dönüşümlerin AB ile ticari ilişkiler üzerindeki etkisi konusunda ampirik analizlerin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu durum, konunun hem akademik hem de ekonomik açıdan daha kapsamlı biçimde incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Avrupa Yeşil Mutabakatı sonrasında Türkiye ile AB arasındaki ticaret hacminde meydana gelen değişimleri incelemek ve söz konusu dönüşümün Türkiye'nin dış ticaret yapısı üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Araştırma kapsamında Yeşil Mutabakat politikalarının Türkiye'nin AB'ye yönelik ihracat ve ithalat süreçlerine etkileri analiz edilerek, ortaya çıkan fırsatlar ve riskler değerlendirilecektir. Böylece çalışma, hem literatürdeki mevcut boşluğun doldurulmasına katkı sağlamayı hem de Türkiye'nin yeşil dönüşüm sürecine ilişkin ticaret politikalarına yönelik akademik ve stratejik bir perspektif sunmayı hedeflemektedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Avrupa Yeşil Mutabakatı

1970’li yılların başından itibaren Avrupa’da çevresel güvenliğin sağlanması üzerine kurulan politikalar geliştirilmiştir. Tüm ülkeler, ortak çıkarlar ve hedefler doğrultusunda çevresel sorunlara karşı önlem almak için birbirleri ile etkileşim içinde olmaları gerektiğini savunmuşlardır. Bu bağlamda, ortak bir çevre politikası geliştirilmesi konusu gündeme gelmiştir (Kalkışım, 2022).

Avrupa Komisyonu, ekolojik zorluklar, karbon emisyonları ve iklim değişikliği ile bağlantılı tüm unsurları yeşil dönüşüm kapsamında değerlendirerek Paris Anlaşması’nın bir parçası niteliğindeki Avrupa Yeşil Mutabakatını ortaya koymuştur. Avrupa Yeşil Mutabakatı, Kyoto Protokolü ile Paris Anlaşması’nın uygulayıcısı niteliğinde yeşil ekonomik düzen temeline oturtulmuş bir sistemdir (Mirici & Berberoğlu, 2022).

2019 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan Avrupa Yeşil Mutabakatı, 2050 yılına kadar Avrupa’yı ilk karbon nötr kıta yapmayı hedeflemektedir (European Commission, 2019). Bu bağlamda, AB Komisyonu, yeşil yeni düzen kapsamında karbon emisyonunu en alt seviyede tutabilmek amacıyla birçok önlem almıştır. Bu önlemlerden biri, başta karbonu fiyatlandırmak amacıyla geliştirilen, karbon kullanımına belli bir oran belirlenen ve bu oran aşıldığında kullanıcıya ek ödenek çıkartan Emisyon Ticaret Sistemidir. Diğer bir önlem ise, karbon fiyatlandırmasına tabi olmayan ya da karbon salımı hususunda karbon maliyetinin AB üreticilerinden daha az olması kaydıyla karbon kaçağı probleminin ortaya çıkmaması amacıyla SKDM (Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması) uygulamasının hayata geçirilmesi hedeflenmiştir (Uçak & Villi, 2021).

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM), Avrupa Birliği’nin giderek daha katı hale gelen iklim politikaları sonucunda ortaya çıkabilecek karbon sızıntısı riskini azaltmak amacıyla geliştirilmiş bir düzenlemedir. Karbon sızıntısı; üretim faaliyetlerinin çevre standartlarının daha düşük olduğu ülkelere kaydırılması ya da ithal edilen karbon yoğun ürünlerin yerli üretimin yerine geçmesi durumunu ifade etmektedir. Bu kapsamda SKDM, ithal edilen ürünlerin üretim süreçlerinde ortaya çıkan gömülü karbon emisyonlarını dikkate alarak belirli bir mali yükümlülük uygulanmasını öngörmektedir. Böylece ithal ürünlerin fiyatlarının karbon maliyetlerini daha gerçekçi biçimde yansıtmaları sağlanmakta, aynı zamanda yerli üreticiler ile ithalatçılar arasında karbon fiyatlandırması bakımından eşit rekabet koşullarının oluşturulması hedeflenmektedir (European Commission, 2023).

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM), karbon vergisi ve emisyon ticaret sistemi uygulamalarından farklı olarak daha kapsamlı ve dış ticaret odaklı bir yapıya sahiptir. Karbon vergisi ve emisyon ticareti sistemlerinde işletmeler, belirlenen maliyetleri karşılamak koşuluyla karbon salımlarını sürdürme imkanına sahip olmaktadır. Bunun yanı sıra firmalar, daha düşük çevresel standartlara sahip ülkelere üretimlerini taşıyarak maliyet avantajı elde edebilmekte ve ürettikleri malları Avrupa Birliği pazarına ihraç etmeye devam edebilmektedir. Bu durum ise karbon yoğun üretimin AB dışına kaymasına neden olarak karbon sızıntısı riskini artırmaktadır. SKDM ise ithal ürünlerin karbon içeriklerini maliyet unsuru haline getirerek bu riskin azaltılmasını ve uluslararası rekabette daha adil bir karbon fiyatlandırmasının sağlanmasını amaçlamaktadır (Özsalman & Derindağ, 2023: 35-36).

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, ithalatçıların Avrupa Birliği’ne belirli bir dönem içerisinde gerçekleştirdikleri ithalat miktarını ve söz konusu ürünlerin üretim süreçlerinde ortaya çıkan karbon emisyonlarını raporlamalarını esas alan bir sistemdir. Bu mekanizma kapsamında ithalatçılar, ithal edilen ürünlerin içerdiği gömülü emisyon miktarına karşılık gelecek şekilde, Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi’nde oluşan karbon fiyatına bağlı sertifikaları satın alarak teslim etmekle

yükümlü tutulmaktadır. Böylece ithal ürünlerin karbon maliyetlerinin AB iç pazarındaki üreticilerle uyumlu hale getirilmesi amaçlanmaktadır (Gültekin, 2022).

Sürdürülebilir Kalkınma ve Yeşil Dönüşüm

Yeşil dönüşüm, doğal kaynakların etkin kullanımı, iklim değişikliğiyle mücadele edilmesi ve çevresel sürdürülebilirliğin güçlendirilmesi açısından sürdürülebilir kalkınma anlayışıyla yakından ilişkili bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Literatürde, yeşil dönüşüm politikalarının yalnızca çevresel etkileri azaltmakla sınırlı kalmadığı; aynı zamanda ekonomik yapıların dönüşümü, toplumsal refahın geliştirilmesi ve kurumsal kapasitenin artırılması üzerinde de önemli etkiler yarattığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda yeşil dönüşümün, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması ve uzun vadeli çevresel hedeflere ulaşılması açısından stratejik bir rol üstlendiği belirtilmektedir (Gökşen & Efeoğlu: 2026).

Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik kalkınmanın çevreye zarar vermemesi şartıyla sürdürülebilir olacağını savunmaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılında kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH), küresel ölçekte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamayı amaçlayan hedefler bütünüdür. Toplam 17 temel hedeften oluşan bu yapı; yoksulluğun azaltılması, eşitsizliklerin giderilmesi, çevrenin korunması ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir hale getirilmesi gibi temel konulara odaklanmaktadır. SKH'lerin temel amacı, 2030 yılına kadar sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlara yönelik ortak çözümler geliştirerek daha sürdürülebilir bir dünya düzeni oluşturmaktır (www.turkiye.un.org/tr/sdgs).

Türkiye-AB Ticari İlişkileri

Türkiye-AB ilişkileri açısından önemli gelişmelerden biri 1995 yılında Gümrük Birliği (GB) Anlaşması'nın imzalanmasıyla olmuştur. 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren anlaşma ile Türkiye, AB menşeli sanayi ürünlerinde gümrük vergilerini kaldırmış ve AB'nin Ortak Gümrük Tarifesi'ni uygulamaya başlamıştır. Gümrük Birliği, Türkiye'nin dış ticaret yapısını ve ticaret politikalarını önemli ölçüde etkilemiştir. Ayrıca 1995 yılında yürürlüğe giren ve 2005 yılında güncellenen teknik düzenlemeler ve dış ticarete standardizasyon rejimi, dış ticaret politikalarının geliştirilmesine katkı sağlamıştır. 2007-2013 yılları arasındaki dönemde Türkiye'nin toplam ihracatı içinde AB'nin payı diğer ülkelere kıyasla yüksek olmakla birlikte, hem 2008 küresel krizinin hem de AB ilişkilerinde yaşanan duraksamanın etkisiyle azalış sergilemiştir. 2014-2018 yılları arasında ise söz konusu pay artış göstermiştir (Altay ve Bilici, 2026).

2019 yılında Avrupa Komisyonu tarafından açıklanan ve 2020 itibarıyla uygulanmaya başlayan Avrupa Yeşil Mutabakatı, AB'nin iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir ekonomi hedeflerini temel alan kapsamlı bir dönüşüm stratejisi olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreçle birlikte AB, yalnızca üye ülkelerde değil, ticari ilişkide bulunduğu üçüncü ülkelerde de çevresel standartların yükseltilmesini hedeflemiştir. Türkiye'nin AB ile uzun yıllara dayanan güçlü ticari ilişkileri dikkate alındığında, Yeşil Mutabakat sonrası dönemin Türkiye-AB dış ticaret ilişkilerinde önemli değişimlere yol açtığı görülmektedir. Özellikle 2019 sonrası dönemde çevreci üretim, karbon emisyonlarının azaltılması ve sürdürülebilir ticaret anlayışı ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda 2023 yılında yürürlüğe giren Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM), AB'ye ihracat yapan firmalara karbon ayak izi ve emisyon raporlaması gibi yeni yükümlülükler getirmiştir. Her ne kadar uygulamanın kapsamı zaman içerisinde bazı değişikliklere uğrasa da, Yeşil Mutabakat süreci Türk ihracatçıları açısından çevreci üretim ve sürdürülebilirlik odaklı dönüşümü zorunlu hale getirmiştir. Bu durumun uzun vadede Türkiye'nin AB pazarındaki rekabet gücünü etkileyebileceği değerlendirilmektedir (Sönmez, 2025).

YÖNTEM

Bu çalışmada, Avrupa Yeşil Mutabakatı sonrasında Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki dış ticaret hacminde ortaya çıkan eğilimler 2019-2025 dönemi kapsamında incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiş olup çalışma, ikincil veriler üzerinden gerçekleştirilen betimsel trend analizi yaklaşımına dayanmaktadır.

Araştırmanın temel amacı, Avrupa Yeşil Mutabakatı sonrası dönemde Türkiye-AB dış ticaret hacminde meydana gelen değişimleri yıllar itibarıyla ortaya koymak ve söz konusu değişimleri dış ticaret yapısı bağlamında değerlendirmektir. Bu doğrultuda Türkiye'nin toplam ihracatı, toplam ithalatı, AB'ye ihracatı, AB'den ithalatı, AB ile toplam ticaret hacmi ve AB'nin toplam dış ticaret içerisindeki payı karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Araştırmada kullanılan veriler, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan dış ticaret istatistiklerinden elde edilmiştir. Çalışmada 2019-2025 dönemine ait yıllık dış ticaret verileri kullanılmıştır. AB ile ticaret hacmi, AB'ye ihracat ile AB'den ithalat toplamı üzerinden hesaplanmıştır. Ayrıca yıllık değişim oranları, ilgili yıl değeri ile bir önceki yıl değeri arasındaki farkın bir önceki yıl değerine oranlanması yoluyla hesaplanmıştır.

Bu çalışma makro düzeyde Türkiye-AB dış ticaret hacmindeki eğilimleri incelemekte olup, GTİP veya sektör düzeyinde ayrıştırılmış bir analiz içermemektedir. Bu nedenle çalışma, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve SKDM'nin karbon yoğun sektörler üzerindeki doğrudan etkisini ölçme iddiası taşımamaktadır. SKDM'nin ilk aşamada demir-çelik, çimento, alüminyum, gübre, elektrik ve hidrojen gibi belirli karbon yoğun sektörleri kapsamaması nedeniyle, toplam ticaret verileri sektörler arasındaki farklı etkileri sınırlı biçimde yansıtabilmektedir. Bu sınırlılık dikkate alınarak, bulgular makro düzeydeki ticaret eğilimleri çerçevesinde yorumlanmıştır.

Çalışmada kullanılan analiz, nedensel bir etki analizi değil, betimsel ve dönemsel karşılaştırmaya dayalı bir trend analizidir. Bu nedenle elde edilen bulgular, Avrupa Yeşil Mutabakatı veya Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'nın Türkiye-AB ticaret hacmi üzerindeki doğrudan ve bağımsız etkisini ölçmekten ziyade, söz konusu politika dönüşümü sonrasında ticaret hacminde gözlenen eğilimleri ortaya koymaktadır. Ticaret hacmindeki değişimler; döviz kuru hareketleri, küresel talep koşulları, enerji ve emtia fiyatları, enflasyonist baskılar, COVID-19 sonrası tedarik zinciri kırılmaları ve Türkiye'nin pazar çeşitlendirme eğilimleri gibi farklı makroekonomik faktörlerden de etkilenebileceğinden, bulgular bu sınırlılık çerçevesinde yorumlanmıştır.

Araştırma kapsamında herhangi bir anket veya saha çalışması yapılmamış olup çalışma tamamen ikincil veri kaynaklarına dayanmaktadır. Bu nedenle etik kurul izni gerektirmemektedir. Bununla birlikte, veri setinin yıllık frekansta ve sınırlı gözlem sayısına sahip olması nedeniyle yapısal kırılma testi veya ekonometrik nedensellik modeli uygulanmamıştır. Gelecek çalışmalarda daha uzun dönemli, aylık veya çeyreklik frekansta ve sektör düzeyinde ayrıştırılmış verilerle ekonometrik analizler yapılması mümkündür.

BULGULAR

Avrupa Yeşil Mutabakatı sonrasında Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki dış ticaret ilişkilerinde meydana gelen değişimlerin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada 2019-2025 dönemine ait dış ticaret verileri ele alınmıştır. Türkiye'nin toplam dış ticaret hacmi, ihracat ve ithalat değerleri ile Avrupa Birliği'nin Türkiye dış ticaretindeki payı tablo ve grafikler aracılığıyla analiz edilerek yorumlanmıştır.

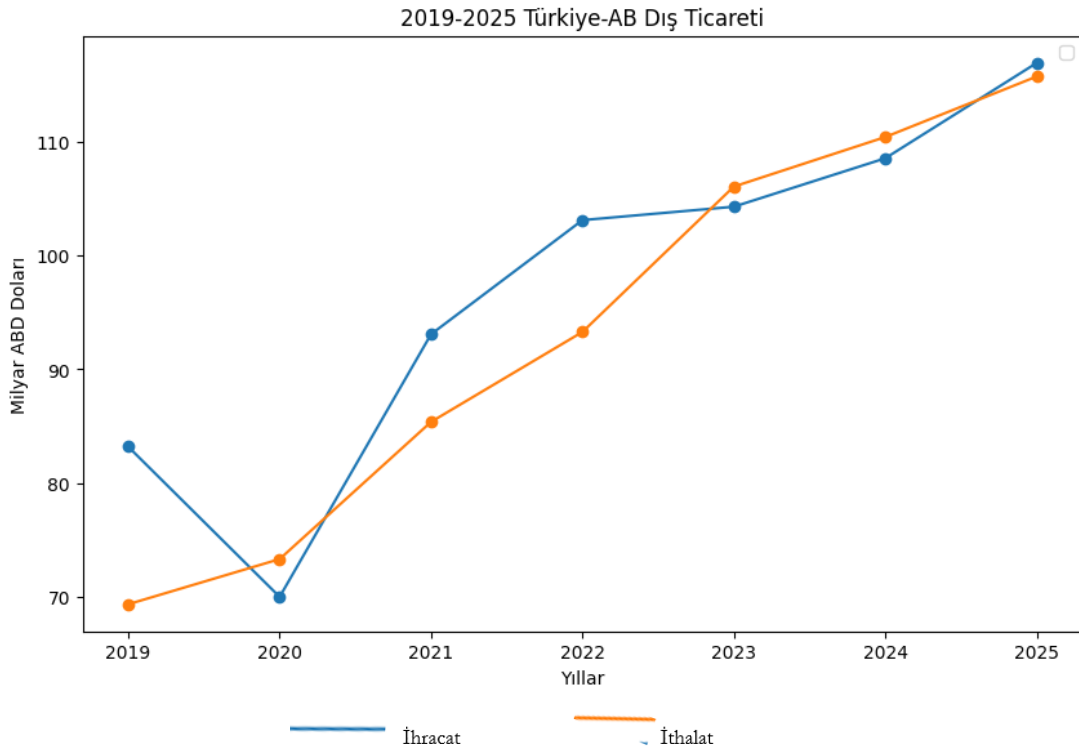
Tablo 1*Türkiye dış ticaret istatistikleri (Milyon ABD \$)*

Dış Ticaret İstatistikleri	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Dış Ticaret Hacmi	374.235	389.154	496.645	617.882	617.594	605.874	638.731
Toplam İhracat	171.530	169.637	225.291	254.172	255.627	261.854	273.361
Toplam İthalat	202.704	219.516	271.424	363.710	361.966	344.019	365.369
AB'ye İhracat	83.205	70.019	93.082	103.105	104.283	108.536	116.908
Toplam İhracat İçinde AB'nin Payı (%)	48,5	41,3	41,3	40,6	40,8	41,4	42,8
AB'ye İthalat	69.369	73.337	85.385	93.286	106.050	110.401	115.717
Toplam İthalat İçinde AB'nin Payı (%)	34,2	33,4	31,5	25,6	29,3	32,1	31,7

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2026)

Tablo 1’de yer alan veriler, TÜİK veri portalı tarafından yayınlanan dış ticaret istatistiklerinden derlenmiştir. Buna göre, 2019-2025 döneminde Türkiye’nin toplam dış ticaret hacminde genel olarak artış eğiliminin sürdüğü görülmektedir. Özellikle 2021 yılından itibaren dış ticaret hacminde belirgin bir yükseliş yaşanmış, 2022 yılında 617,8 milyar ABD doları seviyesine ulaşılmıştır. 2023 ve 2024 yıllarında sınırlı bir gerileme görülmesine rağmen, 2025 yılında dış ticaret hacmi yeniden artarak 638,7 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir. Bu durum, küresel ekonomik dalgalanmalara rağmen Türkiye’nin dış ticaret hacminde genel artış eğiliminin sürdüğüne işaret etmektedir.

Toplam ihracat verileri değerlendirildiğinde, 2019 yılında 171,5 milyar ABD doları olan ihracatın, 2025 yılında 273,3 milyar ABD dolarına yükseldiği görülmektedir. Benzer şekilde ithalat rakamları da artış göstermiş; 2019 yılında 202,7 milyar ABD doları olan ithalat, 2025 yılında 365,3 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Ancak ithalattaki artışın ihracata kıyasla daha yüksek gerçekleşmesi, dış ticaret açığının devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 1*Türkiye’nin AB’ye İhracatı ve AB’den İthalatı, 2019–2025*

Şekil 1’de Türkiye’nin Avrupa Birliği ile dış ticaretinde ihracat ve ithalat eğilimleri gösterilmektedir. Buna göre, AB’ye yönelik ihracat 2020 yılında pandemi koşullarının etkisiyle gerilemiş; ancak 2021 yılından itibaren yeniden artış eğilimine girmiştir. AB’ye ihracat 2019 yılında 83,2 milyar ABD doları iken 2025 yılında 116,9 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Benzer şekilde AB’den ithalat da 2019 yılında 69,3 milyar ABD doları iken 2025 yılında 115,7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Bu bulgular, 2019-2025 döneminde Türkiye ile AB arasındaki ticari ilişkinin hacim olarak devam ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte, toplam ihracat içerisinde AB’nin payının 2019 yılında %48,5 iken 2025 yılında %42,8’e gerilemesi, Türkiye’nin ihracat pazarlarında çeşitlenme eğilimi olabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 2*Türkiye-AB Dış Ticaret Hacmi ve Yıllık Değişim Oranları*

Yıl	AB’ye İhracat	AB’den İthalat	AB ile Ticaret Hacmi	Yıllık Değişim (%)
2019	83.205	69.369	152.574	-
2020	70.019	73.337	143.356	-6,04
2021	93.082	85.385	178.467	24,49
2022	103.105	93.286	196.391	10,04
2023	104.283	106.050	210.333	7,10
2024	108.536	110.401	218.937	4,09
2025	116.908	115.717	232.625	6,25

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. (TÜİK, 2026)

Tablo 2’de Türkiye’nin AB ile toplam ticaret hacmi, AB’ye ihracat ve AB’den ithalat toplamı üzerinden hesaplanmıştır. Buna göre Türkiye-AB ticaret hacmi 2019 yılında 152,5 milyar ABD doları iken 2025 yılında 232,6 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bu durum, dönem genelinde Türkiye ile AB arasındaki ticari ilişkinin hacim olarak sürdüğünü göstermektedir.

Bununla birlikte yıllık değişim oranları incelendiğinde, ticaret hacmindeki artışın doğrusal ve kesintisiz bir yapı göstermediği anlaşılmaktadır. 2020 yılında COVID-19 salgınının küresel ticaret ve tedarik zincirleri üzerindeki etkisiyle AB ile ticaret hacmi %6,04 oranında gerilemiştir. 2021 yılında ise pandemi sonrası toparlanma sürecinin etkisiyle ticaret hacmi %24,49 oranında artmıştır. 2022 sonrasında artış eğilimi devam etmekle birlikte yıllık artış oranlarının daha sınırlı düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. Bu noktada, toplam ticaret hacmi verilerinin SKDM’nin sektör bazlı etkilerini doğrudan yansıtmadığı belirtilmelidir. SKDM’nin ilk aşamada özellikle karbon yoğun sektörleri kapsamı nedeniyle, toplam Türkiye-AB ticaret hacmindeki artış, bu sektörlerde oluşabilecek uyum maliyeti ve rekabet baskılarını makro düzeyde görünmez hale getirebilir.

Türkiye-AB ticaret hacmindeki değişimler değerlendirilirken, aynı dönemde Türkiye’nin genel dış ticaret yapısındaki gelişmelerin de dikkate alınması gerekmektedir. TÜİK’in 2025 yılı Ocak-Aralık dış ticaret verilerine göre, Türkiye’nin toplam ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %4,4 artarak 273,4 milyar ABD dolarına, ithalatı ise %6,2 artarak 365,4 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Aynı dönemde dış ticaret açığının %11,9 artması ve ihracatın ithalatı karşılama oranının %76,1’den %74,8’e gerilemesi, ticaret hacmindeki artışın dış ticaret dengesi açısından sınırlı bir iyileşmeye işaret ettiğini göstermektedir.

Ayrıca 2025 Ocak-Aralık döneminde ara mallarının toplam ithalat içindeki payının %68,4 olması, Türkiye’nin üretim ve ihracat yapısında ithal girdilerin önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Bu durum, dış ticaret hacmindeki değişimlerin yalnızca Avrupa Yeşil Mutabakatı veya SKDM çerçevesinde değil; üretim yapısı, ithal girdi bağımlılığı, enerji maliyetleri ve küresel tedarik zincirleri bağlamında da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Avrupa Yeşil Mutabakatı sonrasında Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki dış ticaret hacminde ortaya çıkan eğilimler 2019–2025 dönemi kapsamında incelenmiştir. Çalışmada TÜİK tarafından yayımlanan dış ticaret verileri kullanılmış ve Türkiye'nin toplam dış ticaret hacmi, toplam ihracatı, toplam ithalatı, AB'ye ihracatı, AB'den ithalatı ve AB'nin toplam dış ticaret içindeki payı yıllar itibarıyla değerlendirilmiştir. Bu nedenle çalışma, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın ya da SKDM'nin ticaret hacmi üzerindeki doğrudan etkisini ölçen ekonometrik bir analiz değildir. Bulgular, daha çok söz konusu dönem içinde Türkiye–AB ticaretinde nasıl bir eğilim ortaya çıktığını göstermektedir.

Elde edilen bulgulara göre, 2019–2025 döneminde Türkiye'nin toplam dış ticaret hacminde genel olarak artış yaşanmıştır. Benzer şekilde AB'ye yapılan ihracat ve AB'den yapılan ithalat da dönem sonunda 2019 yılına göre daha yüksek düzeye ulaşmıştır. Türkiye'nin AB ile toplam ticaret hacmi 2019 yılında 152,5 milyar ABD doları iken 2025 yılında 232,6 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bu sonuç, Yeşil Mutabakat sonrası dönemde Türkiye ile AB arasındaki ticari ilişkinin hacim olarak devam ettiğini göstermektedir. Ancak bu artışın yalnızca Avrupa Yeşil Mutabakatı ile açıklanması doğru değildir. Çünkü aynı dönemde döviz kuru hareketleri, küresel talep koşulları, enerji fiyatları, pandemi sonrası tedarik zinciri sorunları ve Türkiye'nin farklı pazarlara yönelmesi gibi başka faktörler de dış ticaret üzerinde etkili olmuştur.

AB'ye ihracat verileri incelendiğinde, 2020 yılında pandemi koşullarına bağlı olarak bir gerileme olduğu, 2021 yılından itibaren ise toparlanma yaşandığı görülmektedir. AB'ye ihracat 2019 yılında 83,2 milyar ABD doları iken 2025 yılında 116,9 milyar ABD dolarına yükselmiştir. AB'den ithalat da aynı dönemde 69,3 milyar ABD dolarından 115,7 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Buna karşın, toplam ihracat içinde AB'nin payı 2019 yılında %48,5 iken 2025 yılında %42,8'e gerilemiştir. Toplam ithalat içinde AB'nin payı da %34,2'den %31,7'ye düşmüştür. Bu durum, AB'nin Türkiye için önemli bir ticaret ortağı olmaya devam ettiğini; ancak Türkiye'nin ihracat pazarları ve ithalat kaynaklarında belirli bir çeşitlenme eğilimi bulunduğunu düşündürmektedir.

Bulgular teorik açıdan değerlendirildiğinde, Türkiye–AB ticaret hacmindeki artışın sürdürülebilir rekabet yaklaşımıyla birlikte okunması gerektiği söylenebilir. Bu yaklaşım, çevresel standartlara uyum sağlayabilen firmaların ve ülkelerin uzun vadede rekabet güçlerini koruyabileceğini ileri sürmektedir. Bu çalışmada Türkiye–AB ticaret hacminde kısa dönemde genel bir daralma görülmemiştir. Ancak SKDM'nin özellikle karbon yoğun sektörlerde maliyet ve uyum baskısı yaratabilecek olması, Türkiye'nin AB pazarındaki konumunu koruyabilmesi için yeşil dönüşüm kapasitesini güçlendirmesi gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle bulgular, Yeşil Mutabakat'ın ticareti yalnızca azaltan bir unsur olarak değil, aynı zamanda rekabet koşullarını değiştiren bir dönüşüm süreci olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Avrupa Yeşil Mutabakatı ve özellikle SKDM, tüm sektörleri aynı düzeyde etkilememektedir. SKDM'nin ilk aşamada daha çok demir-çelik, çimento, alüminyum, gübre, elektrik ve hidrojen gibi karbon yoğun sektörleri kapsamı, sektör bazlı analizleri önemli hale getirmektedir. Bu çalışmada ise GTİP bazlı ya da sektör düzeyinde ayrıntılı bir analiz yapılmamıştır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, SKDM'nin belirli sektörler üzerindeki etkisi olarak değil, Türkiye–AB ticaret hacmindeki genel eğilimler olarak değerlendirilmelidir. Örneğin otomotiv, tekstil, makine veya tarım ürünleri gibi yüksek ticaret hacmine sahip sektörlerdeki artışlar, karbon yoğun sektörlerde ortaya çıkabilecek maliyet ve uyum baskılarını toplam veriler içinde daha az görünür hale getirebilir.

Literatürde Avrupa Yeşil Mutabakatı ve SKDM'nin özellikle karbon yoğun sektörlerde maliyet, raporlama ve uyum baskısı oluşturabileceği belirtilmektedir. Bu çalışmanın bulguları ise 2019–2025

döneminde Türkiye-AB ticaret hacminde genel bir daralma olmadığını göstermektedir. Bu iki durum birlikte değerlendirildiğinde, Yeşil Mutabakat'ın kısa dönemde toplam ticaret hacmini azaltan tek yönlü bir etki yarattığını söylemek mümkün değildir. Ancak bu durum, Yeşil Mutabakat ve SKDM'nin Türkiye açısından önemsiz olduğu anlamına da gelmemektedir. Aksine, AB pazarına ihracat yapan firmalar için düşük karbonlu üretim, karbon raporlaması ve sürdürülebilir üretim standartlarına uyum giderek daha önemli hale gelmektedir.

Çalışmanın pratik açıdan en önemli sonucu, Türkiye'nin AB pazarındaki konumunu sürdürebilmesi için yeşil dönüşüm sürecini yalnızca çevresel bir uyum konusu olarak değil, aynı zamanda dış ticaret ve rekabet gücü açısından da ele alması gerektiğidir. Bu kapsamda firmaların karbon emisyonlarını izleyebilmesi, raporlayabilmesi ve üretim süreçlerini daha düşük karbonlu hale getirebilmesi önem taşımaktadır. Kamu politikaları açısından ise karbon raporlama altyapısının güçlendirilmesi, firmalara teknik destek sağlanması ve yeşil dönüşüm yatırımlarının teşvik edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle analiz 2019-2025 dönemiyle sınırlıdır. Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın ve SKDM'nin uzun vadeli etkileri bu dönem içinde tam olarak görülemeyebilir. Ayrıca çalışmada yıllık ve makro düzeyde dış ticaret verileri kullanılmıştır. Bu nedenle sektör bazlı farklılıklar ayrıntılı olarak incelenememiştir. Çalışmada ekonometrik bir model, yapısal kırılma testi veya nedensellik analizi de yapılmamıştır. Bu nedenle sonuçlar doğrudan bir etki analizi olarak değil, betimsel bir değerlendirme olarak okunmalıdır.

Gelecek çalışmalarda Avrupa Yeşil Mutabakatı ve SKDM'nin Türkiye-AB ticareti üzerindeki etkileri sektör bazlı olarak incelenebilir. Özellikle demir-çelik, çimento, alüminyum, gübre, elektrik ve hidrojen gibi SKDM kapsamındaki sektörlerde GTİP bazlı analizler yapılması daha ayrıntılı sonuçlar sağlayabilir. Ayrıca aylık veya çeyreklik veriler kullanılarak SKDM geçiş dönemi öncesi ve sonrası karşılaştırılabilir. Böylece Yeşil Mutabakat'ın Türkiye'nin dış ticaret yapısı, rekabet gücü ve yeşil dönüşüm kapasitesi üzerindeki etkileri daha sağlıklı biçimde değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma 2019-2025 döneminde Türkiye-AB ticaret hacminin genel olarak artış eğilimini sürdürdüğünü göstermektedir. Ancak bu artış, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın veya SKDM'nin doğrudan etkisi olarak yorumlanmamalıdır. Bulgular, Türkiye'nin AB ile ticari ilişkilerinin devam ettiğini; bununla birlikte yeşil dönüşüm, karbon düzenlemeleri ve sürdürülebilir üretim standartlarının dış ticaret açısından daha önemli hale geldiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin AB pazarındaki rekabet gücünü koruyabilmesi, düşük karbonlu üretim kapasitesini geliştirmesine ve dış ticaret stratejilerini çevresel dönüşüm sürecine uyumlu hale getirmesine bağlıdır.

Etik Beyan

Çalışmanız etik onay gerektirmemektedir.

Etik Kurul Onayı

Çalışmanız etik onay gerektirmemektedir.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır

REFERANSLAR

- Acar, S., & Aşıcı, A. A. (2022). *Towards a Green Deal in Turkey: Potentials of EU-Turkey cooperation on the green transition*. Greens/EFA in the European Parliament.
- Altay, İ. & Bilici, Ö. (2026). “1995-2023 Arasında Türkiye’nin Bölgesel Dış Ticaret Yoğunluğunun Benimsenen Ticaret Politikaları Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 21(1), 356 – 384. <https://doi.org/10.17153/oguiibf.1768920>
- Coşkun, E. R. (2025). The paradox of inclusion: Future engagement or disengagement between the EU and Turkey in the context of the Green Deal. *Journal of Contemporary European Studies*, 33(3), 785–803. <https://doi.org/10.1080/14782804.2024.2432862>.
- Copeland, B. R., & Taylor, M. S. (2004). Trade, growth, and the environment. *Journal of Economic Literature*, 42(1), 7-71. <https://doi.org/10.1257/002205104773558047>
- European Commission, (2019). (Erişim tarihi: 03.05.2025)
- European Commission. (2023). Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 establishing a carbon border adjustment mechanism.
- Official Journal of the European Union, L 130, 52-104. <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R0956> (Erişim Tarihi: 25.05.2026)
- Gökşen, H. & Efeoğlu, İ. E. (2026). Üçüz dönüşümün sürdürülebilir kalkınma hedefleri üzerindeki etkileri: Dijital, yeşil ve sosyal dönüşümün birlikte uygulanabilirliği. *Sosyal Mucit Academic Review*, 7(2), 232-250. doi: 10.54733/smar.1698504.
- Gültekin, R. (2022). Avrupa Birliği Sınırdaki Karbon Düzenlemesi ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi (BNEJSS)* , 8, 203-213.
- İmer-Ertunga, E., & Seyhun, Ö. K. (2022). Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması ve Türkiye’nin ihracatına olası etkileri. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 13(1). <https://doi.org/10.18354/esam.1119230>.
- Kalkışım Cemal, “Avrupa Yeşil mutabakatı: Yeşil Teori Perspektifinden Bir Analiz”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 2022, s. 1-16.
- Koç, B. E., & Kaynak, S. (2023). Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasının Türkiye-AB-27 dış ticaret ilişkisi üzerine olası etkisi. *Verimlilik Dergisi*, 57(2), 273–288. <https://doi.org/10.51551/verimlilik.1166045>.
- Merve Ersoy Mirici, Süha Berberoğlu, “Türkiye Perspektifinde Yeşil Mutabakat ve Karbon Ayak İzi: Tehdit Mi? Fırsat Mı?”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 8(1), 2022, s. 157.
- Özsalman, E. & Derindağ, Ö. F. (2023). Modern Tarife Dışı Engel Olarak Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, *Gümrük Ticaret Dergisi*, 10(31), 31-42.
- Porter, M. E., & van der Linde, C. (1995). Toward a new conception of the environment-competitiveness relationship. *Journal of Economic Perspectives*, 9(4), 97-118. <https://doi.org/10.1257/jep.9.4.97>
- Republic of Turkey, Ministry of Treasury and Finance .(2021) “Republic of Turkey- Sustainable Finance Framework”.
- Sönmez, M. (2025). Türkiye’nin AB Pazarında Yükselen İhracat Sektörleri. *İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu*, Ağustos (315), 1-26.
- Taştan, K. (2022). *The challenge of decarbonisation and EU-Turkey trade relations: A long-term perspective* (SWP Comment No. 66/2022). Stiftung Wissenschaft und Politik. <https://doi.org/10.18449/2022C66>.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2026, 30 Ocak). *Dış ticaret istatistikleri, Aralık 2025*. TÜİK Veri Portalı. Erişim adresi: <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/53911> Uçak S. & Villi B. “Avrupa Yeşil Mutabakatının Çelik Sektörüne Olası Etkileri”, *Uygulamalı Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 2021, s. 94-113. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>. Erişim tarihi: 25.05.2026
- Walczak, N., Huremović, K., & Rungi, A. (2025). Evaluating the EU Carbon Border Adjustment Mechanism with a quantitative trade model. *arXiv*. <https://arxiv.org/abs/2506.23341>.
- <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/search?q=d%C4%B1%C5%9F+ticaret+istatistikleri>. Erişim tarihi: 26.05.2026